

SISTEM SKRBI IN IZOBRAŽEVANJA SENZORNO OVIRANIH OTROK OD LETA 1895 DO ŠESTDESETIH LET 20. STOLETJA: LJUBLJANA IN ZAGREB

**SUSTAV SKRBI I OBRAZOVANJA ZA GLUHU
I SLIJEPU DJECU OD 1895. GODINE DO
ŠEZDESETIH GODINA 20. STOLJEĆA: LJUBLJANA
I ZAGREB**

**UREDILA
DUNJA DOBAJA**

Monografija s predstavljen tematiko posega na področje zgodovine marginaliziranih skupin, ki so bile do nedavnega deležne dokaj omejenega strokovnega in raziskovalnega interesa. S skrbno analizo zbranih podatkov, ki segajo od uradnih statistik in analiz didaktičnih metod pa do čustvenih sporočil gojencev obravnavanih ustanov in njihovih družinskih članov, se pred bralcem razgrinja ambiciozno zasnovana podoba odnosov, ki so se spleтали med senzorno oviranimi mladimi, njihovimi družinami, izobraževalnimi ustanovami, socialnimi ustanovami in državo. Monografija obrobje inkluzivno postavlja v osrčje in s tem omogoča osvetlitev številnih malo znanih tem, ki hote ali nehote terjajo tudi aktualizacijski razmislek o tem, kako se do obravnavanih tematik obnašamo tukaj in zdaj.

Iz recenzije dr. Ivana Smiljanića

**SISTEM SKRBI IN IZOBRAŽEVANJA
SENZORNO OVIRANIH OTROK
OD LETA 1895 DO ŠESTDESETIH
LET 20. STOLETJA: LJUBLJANA IN
ZAGREB**

**SUSTAV SKRBI I OBRAZOVANJA
ZA GLUHU I SLIJEPU DJECU OD
1895. GODINE DO ŠEZDESETIH
GODINA 20. STOLJEĆA: LJUBLJANA
I ZAGREB**

**UREDILA
DUNJA DOBAJA**

ZALOŽBA INŠTITUTA ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

Odgovorna urednica dr. Mojca Šorn
Založnik in izdajatelj Inštitut za novejšo zgodovino
Zanj dr. Andrej Pančur
ZBIRKA VPOGLEDI 32
ISSN (spletna izdaja): 3024-0867

Dunja Dobaja (ur.)
SISTEM SKRBI IN IZOBRAŽEVANJA SENZORNO OVIRANIH
OTROK OD LETA 1895 DO ŠESTDESETIH LET 20. STOLETJA:
LJUBLJANA IN ZAGREB
SUSTAV SKRBI I OBRAZOVANJA ZA GLUHU I SLIJEPU DJECU
OD 1895. GODINE DO ŠEZDESETIH GODINA 20. STOLJEĆA:
LJUBLJANA I ZAGREB

Recenzenta dr. Irena Selišnik
dr. Ivan Smiljanić
Jezikovni pregled Katja Bergles Bricman (slovenščina), Dubravka Mamić (hrvaščina)
Oblikovanje Barbara Bogataj Kokalj
Fotografiji na ovitku spredaj: *Ilustrirani Slovenec* IV, 10. 6. 1928, št. 24, 189
zadaj: Tiflološki muzej, Zagreb, Zbirka fotografija, inv. oznaka
990.1:ZAG-3918

Za vsebino svojih prispevkov odgovarjajo avtorice in avtorji.

CC BY-SA 4.0

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in
univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 289750787
ISBN 978-961-7104-54-7 (PDF)

VSEBINA

Dunja Dobaja	
Predgovor	5
Mojca Šorn	
Slepi in slabovidni v Sloveniji od konca prve svetovne vojne do šestdesetih let 20. stoletja s poudarkom na vzgoji in izobraževanju otrok in mladine	7
Dunja Dobaja	
Gluhonemnica v Ljubljani in Zavod za odgoj gluhonijeme djece v Zagrebu 1919-1940. Vzgoja in izobraževanje gluhih otrok	49
Jelena Seferović, Marko Buljevac	
Prva četiri deseteljeća obrazovanja i skrbi za slijepe osobe u Hrvatskoj: Zavod za slijepu djecu u Zagrebu (1895.-1936.)	93
Imensko kazalo	127
O avtoricah in avtorjih	130

Predgovor

Zgodovina izobraževanja oseb s senzornimi ovirami predstavlja pomembno, a dolgo zapostavljeno poglavje zgodovine šolstva, socialnega varstva in družbenega vključevanja na območju Slovenije, Hrvaške in širšega jugoslovanskega prostora. Raziskovanje razvoja ustanov za slepe, slabovidne in gluhe otroke nam omogoča vpogled ne le v spreminjajoče se pedagoške prakse in zakonodajne okvire, ampak tudi v širše družbene predstave o oviranosti, drugačnosti in vlogi države pri zagotavljanju enakih možnosti za vse otroke.

V obdobju od konca 19. stoletja do druge polovice 20. stoletja se je na območju današnje Slovenije in Hrvaške postopoma oblikovala mreža zavodov za vzgojo in izobraževanje senzorno oviranih otrok. To so bili zavod za slepe v Zagrebu oziroma Popovači, zavod za slepo mladino v Kočevju ter zavoda za gluhe v Ljubljani in Zagrebu. Njihovo delovanje je predstavljalo pomemben korak v procesu institucionalne skrbi za otroke s posebnimi potrebami, hkrati pa odražalo omejitve časa, v katerem so nastajali in delovali.

Kljub prizadevanjem strokovnjakov in posameznih dobrodelnih ustanov je bilo izobraževanje senzorno oviranih otrok dolga desetletja dostopno le delu populacije. Pomanjkanje zavodov, omejene prostorske in finančne zmogljivosti in nezadostna informiranost staršev so povzročili, da številni otroci niso bili vključeni v organizirane oblike izobraževanja. Ne glede na omenjene omejitve so si strokovni učitelji in drugi strokovni delavci prizadevali za razvoj posebnega šolstva v okviru danih možnosti. Dodatno znanje so si pridobivali z branjem tuje strokovne literature in obiski podobnih zavodov v tujini. Hkrati njihova vloga pogosto ni bila samo vzgojna in izobraževalna, ampak tudi socialna. Večina otrok je bila namreč iz oddaljenih krajev in so bivali v internatih, stran od svojega družinskega okolja. Večino časa so preživeli z učitelji, ki so pogosto imeli posluh tudi za socialne stiske otrok.

Posebno prelomnico predstavljajo zakonodajne spremembe po drugi svetovni vojni, ki so postopoma uveljavile pravico do izobraževanja in dela za osebe s posebnimi potrebami. Šolski in ustavni predpisi so postavili pravne temelje za razvoj specialnega šolstva, poklicnega usposabljanja in širšega vključevanja oseb z ovirami v družbo. Čeprav je bila integracija sprva razumljena predvsem kot prilagajanje posameznika večinskemu okolju, so ti procesi odprli pot sodobnejšim konceptom enakih možnosti, dostopnosti in inkluzije.

Namen pričujoče znanstvene monografije, ki je rezultat projekta z naslovom Sistemi skrbi in izobraževanja senzorno oviranih otrok v prvi in drugi jugoslovanski državi (J6-50289), ki ga financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije, je osvetliti razvoj izobraževanja senzorno oviranih otrok skozi prizmo institucionalne zgodovine, zakonodajnih sprememb, pedagoških praks in vsakdanjega življenja v zavodih. Na podlagi arhivskih virov in relevantne strokovne literature prispeva k boljšemu razumevanju položaja oseb s senzornimi ovirami v preteklosti ter hkrati odpira vprašanja o razvoju inkluzivnega izobraževanja in družbene enakosti v sodobnem času.

11. junij 2026

Dr. Dunja Dobaja